

István arcképétől Zichy Mihály Táncosnő c. alkotásáig 156. A Térképtárban a nagy földrajzi felfedezésekről 3, Afrikáról, Angliáról, Észak- és Dél-Amerikáról és Európáról 2-2, a Földről 1 térkép található.

Az Életrajzok alfejezetben Adertől Dvorzsáig, Edisontól Huygensig, Ibsentől Lumiére-ig, MacCornicktól Rousseau-ig, Saint-Simontól Vörösmartyig, Wagnertől Zoláig 400-nál több személyiség fényképe és biográfiája szerepel. A Fogalmak alfejezet az abszolutizmustól a viszontbiztosítási szerződésig összesen 108 szócikket közöl.

A Tételvázlatok alfejezet alcímei: A Bécsi Kongresszus és a Szent Szövetség; Az európai gyarmatosítás; Gazdasági, társadalmi átalakulás Európában a 19. században; Szövetségi rendszerek; Az I. világháború; Nemzeti mozgalmak kialakulása és fejlődése Európa régióiban; Amerika; A munkásmozgalom kezdetei és szerepe Európa nyugati keleti és felén.

A lemezen további két fő fejezet is található. A Keresés című segítségével egész szóra vagy szó-részre vonatkozóan írható be tetszés szerinti név vagy fogalom, s az eredmény azt mutatja meg, hogy hányszor és hol fordul elő az anyagban ez a kifejezés; ugyanakkor innen a témával foglalkozó

anyagrésze is ugorhatunk. A *Játék* elnevezésűben személyiségek arcképeinek névmegfelelőjét (vagy fordítva: nevek arcképmegfelelőjét) kell megtalálni, s ez remek alkalmat teremt a játékos tanulásra. Az Információ fejezetben található meg a bibliográfiai források felsorolása (összesen 115 tétellel), a kolofon és impresszum adatai, valamint a végfelhasználókra vonatkozó feltételek.

A CD-ROM felhasználásához ajánlott konfiguráció adatai: Pentium (IBM PC) vagy PowerPC (Power Macintosh) processzor, 16 MB RAM, CD-ROM meghajtó, egér, 65 000 színbeállítás, hangkártya; a program Microsoft Windows 95, NT 3.51, MacOS 7.5 vagy magasabb verziószámú operációs rendszert igényel. A filmrészletek megtekintéséhez a lemezen külön telepítőprogram található.

Az interaktív taneszközök e jeles képviselője az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság anyagi, továbbá a Janus Pannonius Tudományegyetem BTK újkori tanszékének szakmai támogatásával készült, az Alma Mater Zala Bt. és a Typotex Elektronikus Kft. munkáját dicséri. A Hodák Sándor által szerkesztett kiadvány 5200 forintért megvásárolható a kiadónál (8800 Nagykanizsa, Pf. 212 vagy www.almamater.hu).

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Új egyetemi könyvtári szolgáltatás a mai diákoknak és a holnap élethosszig tanulóinak

A Brit Oktatási és Foglalkoztatásügyi Minisztérium 1998-ban megjelent, *The Learning Age* c. dokumentuma hangsúlyozza, hogy a 21. század információs társadalmában a tanulás képessége az élet különböző szakaszaiban a legfontosabb emberi tőke. Az átképzés és a folyamatos önképzés készségének kialakításában fontos szerepet játszanak az információs és könyvtári szolgáltatások, amelyek támogatják az új oktatási modelleket, és a bennük való részvételhez szükséges készségek és beállítottság kifejlesztését. Mint az oktatási miniszter megállapította: a tanulás a prosperitás záloga mind az egyén, mind a nemzet életében.

Az élethosszig tartó tanulás megalapozása sokkal több rugalmasságot követel az oktatási rendszertől is. Az oktatás színtere többé nem kizárólag az iskola, főiskola, egyetem, nagyon fontossá vált a munkahely is mint tanulmányi színtér. Már a kilencvenes évek elején kiderült, hogy a diákok egy

részét eltérő információs igények jellemzik, és más időbeosztást igényelnek, mint a többség. Azóta egyre nőtt a „nem hagyományos” (nem nappali tagozatos, rövid kurzusokon részt vevő, idősebb stb.) hallgatók száma, s a tanulmányok időbeosztása rugalmasabb lett, az egyéni körülményekhez igazodik. A legfontosabb újdonság azonban az, hogy speciális ismeretek megszerzése helyett olyan széles alapozást igényelnek, ami a jövőbeni önálló információszerzéshez szükséges.

A könyvtári szolgáltatások iránti igény e folyamattal párhuzamosan változik. A tanulók a rugalmasabb tanulási módokat segítő és a változatos pedagógiai stílusokhoz idomuló szolgáltatásokat kívánják. Az felsőoktatási – különösen az elektronikus – könyvtárak szerves részét alkotják az élethosszig tartó tanulásra történő felkészítésnek. Számos oktató építi be az új információs technológiát előadásaiába, és követeli meg hallgatóitól az önálló

ismeretszerzést könyvtári anyagok segítségével. Az *Electronic libraries* program már 1999-ben hangsúlyozta a hálózaton keresztül elérhető oktatási anyagok jelentőségét, és az egyetemi könyvtárat tekintette felelősnek az ilyen szolgáltatások fejlesztéséért és gondozásáért. Az elektronikus könyvtárak használatának megismerése a permanens önképzés kulcsa, ezért a formális iskolázatásnak és a képzés minden elemének ki kell terjednie az ezek használatához szükséges készségek kialakítására; ezek elvezetnek az elektronikus csatornákon folyó kereskedelem és üzleti tevékenység gyakorlásához is. A *DNER (Distributed National Electronic Resource)* kialakításával egyetlen hozzáférési pont alá került a folyamatos önképzést szolgáló minőségi internetforrások egész tárháza.

A bristoli egyetem könyvtára először kísérleti céllal hozta létre a *ResIDe Electronic Reserve* szolgáltatást, amely olyan sikeresnek bizonyult, hogy azóta is a szolgáltatási kínálatához tartozik. Az elektronikus könyvtárat azért létesítették, mert bizonyos tankönyvek iránt egy-egy rövid időszakban igen nagy, kielégíthetetlen kereslet mutatkozott. A több mint 2000, kilenc karról származó, word, PowerPoint és pdf formátumú elektronikus tananyag a nap bármely szakában hálózaton keresztül elérhető, olvasható, letölthető vagy kinyomtatható. A tananyagokon kívül újdonságértesítő szolgálat tartozik az e-könyvtárhoz, amely a könyvtár birtokában lévő folyóiratok tartalomjegyzékeit teszi közzé, és nagyon népszerű a korábbi zárthelyi dolgozatok, tesztek gyűjteménye is, amely jelenleg 1500 kérdéssort tartalmaz.

A *ResIDe Electronic Reserve* eleinte csak egy könyvtári probléma megoldásának tűnt, hamarosan kiderült azonban, hogy az oktatás és tanulás fontos eszköze lehet, hiszen az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges készségekre épít. Az oktatók kezdetben csak a kölcsönkönyvtár elektronikus változatának tekintették, és vonakodtak saját tananyagaikat átadni a könyvtárnak. Ennek háttérben többirányú félelem állt: attól, hogy saját munkájukat egy központi „tárban” helyezték el; attól, hogy kiderül járatlanságuk az elektronikus szerkesztésben; félelem az oktatási anyagok tulajdonjogának elvesztésétől stb. Ezek akkor oldódtak fel, amikor egy vizsgálat során kiderült, hogy a központi kezelt elektronikus tananyagok megbízhatóbbak (nem egyetlen embertől függenek).

A *ResIDe*-nek több szempontból is nagy jelentősége van a permanens önképzés előkészítésében. A dokumentumok, tanfolyami anyagok megtalálásához, kezeléséhez alapvető információtechnológiai

és bibliográfiai készségekre van szükség. Az oktatók lassan felismerik, hogy érdemesebb itt elhelyezni a teljes kurzus anyagát, mint nyomtatásban szétosztani. Jól hasznosítható az olyan szemináriumokon, gyakorlatokon, amelyeken kérdéseket tesznek fel, feladatokat adnak, de a helyes megoldás csak a *ResIDe*-n ellenőrizhető. A *ResIDe* azok számára is megoldás, akik félnek a könyvtártól vagy a számítógépektől. Ők otthoni vagy más, a könyvtáron kívüli számítógépekről is elérhetik a tananyagot, a saját készségeik diktálta ütemben. A *ResIDe* könnyen használható, barátságos felületei ösztönzik más elektronikus források felkeresését és ezek folyamatos használatát is.

A *ResIDe*-vel szerzett sikerélmények tovább visznek a könyvtár teljesebb kihasználása felé. Ez nagyon fontos, hiszen az önirányított tanulás fontos momentuma az elektronikus és nyomtatott források fesztelen, rutinszerű használata. A vizsgálatok szerint a hallgatók jó része nem kedveli, ha nem „előemésztett”, nyomtatott anyagot kap a kezébe, ha a tudást nem „kanalazzák” a fejébe hagyományos előadásokon és szemináriumokon. Ez a beállítottság viszont akadálya az önálló tanuláshoz. A *ResIDe* használata egyszerű, mivel azonban modulokat követ, és az oktatók a modul elsajátítására vonatkozó fontos információkat is rajta teszik közzé, van bizonyos kényszerítő erő a használatára. A *ResIDe*-tananyagok számos ugrópontot (linket) tartalmaznak más honlapokhoz (adatbázisokhoz, amelyekben a téma kereshető, teljes szöveges tananyagokhoz, tankönyvekhez, külső honlapokhoz stb.), de tartalmazzák az ezek használatához szükséges információkat is. Egy vizsgálat során kiderült, hogy ez mennyire fontos: a hallgatók feladataik megoldásához korábban egy-két, az ösztönző tájékoztatás után hat adatbázist vettek igénybe. Ez egy lényeges szempont az élethosszig tartó tanuláshoz.

A *ResIDe* a jelenlegi 52 modulon kívül továbbiakra is ki fog terjedni. Mivel az élethosszig tartó tanulás fontos eleme az elektronikus és nyomtatott források sokaságának használata, a fejlesztés következő lépése az elektronikus anyagok és a könyvtári katalógus közötti kapcsolat fejlesztése, és a hallgatók bevezetése a hibrid könyvtár használatába lesz.

/DUGDALE, Christine: A new UK university library service to meet the needs of today's students and tomorrow's lifelong learners. = Information Services & Use, 20. köt. 1. sz. 2000. p. 1-8./

(Orbán Éva)